

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Pasi Valovuo

Kohti turvallisempaa rajoittamista

Kiinnipitokoulutuksen kehittäminen lastensuojeluyksikössä

Opinnäytetyö

Kevät 2023

SeAMK sosiaali- ja terveysala
Kehittäminen ja johtaminen YAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Sosiaali- ja terveysala (YAMK)

Suuntautumisvaihtoehto: Kehittäminen ja johtaminen

Tekijä: Pasi Valovuo

Työn nimi: Kohti turvallisempaa rajoittamista – Kiinnipitokoulutuksen kehittäminen lastensuojeluyksikössä

Ohjaaja: Arja Hemminki

Vuosi:2023

Sivumäärä: 38

Liitteiden lukumäärä: 0

Organisaatiossani on käytössä hallittu fyysinen rajoittaminen, jolla pyritään estämään sekä asiakkaiden, että työntekijöiden vahingoittuminen. Hallittu fyysinen rajoittaminen nimestään huolimatta keskittyy havainnointiin ja ennakointiin, joiden avulla pyritään välttämään kiinnipitotilanteet etukäteen. Kuitenkin jos joudutaan tilanteeseen, että asiakasta pitää fyysisesti rajata, niin siihen on jokaisella työntekijällä sama koulutus. Organisaatiossamme on ollut samainen koulutus yli kymmenen vuotta ja se on pysynyt pitkälti samanlaisena alusta alkaen. Organisaatiolla on ollut tarve kehittää koulutusta jo pitkään vastaamaan nykypäivän tarpeita lastensuojelussa.

Opinnäytetyöni oli toiminnallinen kehittämistyö, jonka tarkoituksena oli lisätä lastensuojelulaitoksen ohjaajien tietoisuutta ja valmiutta haastavien nuorten kohtaamisesta ja haastavissa tilanteissa toimimisesta. Tavoitteena opinnäytetyössä oli saada toimiva, sujuvampi ja loogisempi koulutusmateriaali hallitun fyysisen rajoittamisen koulutukseen, muokata kiinnipito liikkeitä vastaamaan nykypäivän tarpeita sekä suunnitella hallitun fyysisen rajoittamisen kouluttajakoulutuksen materiaali uudestaan.

Tutkimuskysymyksinä käytin millainen koulutusmateriaali palvelee parhaiten nykytilanteessa koulutettavia? Miten saamme uusia kouluttajia mukaan ja miten heidät koulutetaan tehtävään? Mikä on paras ja turvallisin tapa toteuttaa kiinnipitoa sekä nuoren, että ohjaajan näkökulmasta?

Organisaatiossani käytetään palautelomaketta, joka lähetetään hallitun fyysisen rajoittamisen koulutuksen jälkeen osallistuneille. Käyttäen aiempaa aineistoa sekä nykyistä hieman muutettua palautelomaketta aineiston laajuus oli 78 koulutuksen käynnyttä vastaajaa. Palautelomakkeissa oli sekä avoimia kysymyksiä että numeroituja arvoasteikkoja. Palautekyselyistä selvisi, että koulutus on tarpeellinen, mutta vaatii kehittämistä. Opinnäytetyöstäni syntyi valmis teoriapaketti hallittuun fyysiseen rajoittamiseen, joka palvelee nykytilanteessa parhaiten uusia koulutettavia henkilöitä. Saimme myös kolme uutta kandidaattia kouluttajaksi. Hallitun fyysisen rajoittamisen koulutuksessa koulutetaan henkilöitä toteuttamaan kiinnipitoa mahdollisimman turvallisesti.

¹ Asiasanat: Lastensuojelu, kiinnipito, kiinnipito koulutus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Master of Social Services

Specialisation: Development and management

Author: Pasi Valovuo

Title of thesis: Towards safer restraint – Development of controlled physical restraint training in a child protection unit

Supervisor: Arja Hemminki

Year: 2023

Number of pages: 38

Number of appendices: 0

My organization uses controlled physical restraint to prevent harm to both customers and employees. Controlled physical restraint, despite its name, focuses on observation and anticipation, and the aim is to avoid restraint situations in advance. However, if you must physically restrain a customer, every employee has the same training for it. Our organization has had the same training for over ten years, and it has remained mostly the same since the beginning. The organization has had a need to develop controlled physical restraint to meet today's needs in child protection.

My thesis was a functional development work, the purpose of which was to increase the awareness and preparedness of employees of the child welfare institution in dealing with challenging young people and operating in challenging situations. The objective of the thesis was to produce functional, fluent, and more logical training material for controlled physical restraint education, to modify the holding movements to meet today's needs, and to re-design the material for controlled physical restraint trainer education.

My research questions were the following: What kind of training material best serves those being trained in the current situation? How do we get new instructors on board and how are they educated for the task? What is the best and safest way to implement restraint from both customers' and employees' point of view?

My organization uses a feedback form, which is sent to participants after the controlled physical restraint training. Using the previous feedbacks and the current slightly modified feedback form, there were 78 respondents who had attended the training. The feedback forms had both open questions and numbered rating scales. The feedback survey revealed that the training is necessary but requires development. My thesis resulted in a theory package for controlled physical restraint training, which serves new persons best in the current situation. We also got three new candidates as trainers. In controlled physical restraint training, people are trained to implement restraint as safely as possible.

¹ Keywords: Child protection, controlled physical restraint

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo	5
1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET	8
2.1 Hallittu fyysinen rajoittaminen.....	8
2.2 Opinnäytetyön toimeksiantaja ja kehittämistyö.....	8
2.3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tausta	10
3 LASTENSUOJELU	13
3.1 Tilastoja lastensuojelusta	17
3.2 Lastensuojelulaitokseen sijoitetun lapsen hoitotyö	19
3.3 Erityistä tukea tarvitsevat lapset lastensuojelussa.....	22
4 KIINNIPIDOT LASTENSUOJELUSSA.....	25
5 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS	27
5.1 Tutkimusmenetelmä	28
5.1.1 Toiminnallinen kehittämistyö	28
5.1.2 Aineiston analyysi	29
5.2 Alkukartoitus.....	30
5.3 Kehittämistarve.....	32
5.4 Uusi parempi koulutuspaketti	33
6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	36
LÄHTEET	39

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset sekä heistä huostassa ja kiireellisesti sijoitettuna olleet lapset vuosina 1991–2021 (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 6.6.2022.) .. 18

Taulukko 1. Kunta-alan työntekijöiden työssä kokema väkivalta (Työterveyslaitos, 25.1.2023.)..... 11

Taulukko 2. Suojaavat tekijät ja riskitekijät. Soisalo (2012, s. 121) 21

Taulukko 3. Ensimmäisen palautelomakkeen vastaukset ja keskiarvot 31

1 JOHDANTO

Lastensuojelussa on asiakkaina paljon haastavia nuoria, joiden ongelmat ovat hyvin moninaisia ja ilmenevät monella eri tavalla. Asiakkaina on paljon päihdeongelmaisia, mielenterveysongelmaisia, aggressiivisia, itsetuhoisia, manipulatiivisia, kriisiytyneitä, mutta myös kunnollisia, mukavia ja aitoja nuoria. Lastensuojelun saralla kuitenkin usealla nuorella on huomattavia haasteita selvitä arjen rutiineista ja lastensuojelulaitoksen säännöistä. Kun lastensuojeluun sijoitetut lapset ja nuoret rikkovat sijaishuoltoapaikan sääntöjä, joudutaan heitä rajoittamaan.

Lainmukaisia rajoituksia lastensuojelussa on mm. henkilötarkastus, henkilökatsastus, omaisuuden ja lähetysten tarkastus, kiinnipito, omaisuuden haltuunotto, yhteydenpidon rajoitus sekä liikkumisvapauden rajoittaminen. Tässä opinnäytetyössä keskityn kiinnipitoon lastensuojelussa ja kiinnipitokoulutuksen kehittämiseen lastensuojelulaitoksessani. Kiinnipitokoulutuksen kehittäminen organisaatiossani Perhekuntoutuskeskus Lausteella nousi esiin kiinnipitokouluttajien suunnalta. Kiinnipitoa piti kehittää vastaamaan nykypäivän lakimuutoksia, asetuksia sekä toimintaa. Organisaationi kouluttaa jokaisen työntekijänsä, vakituiset, kesätyöntekijät ja pitkäaikaiset keikkalaiset, hallitun fyysisen rajoittamisen (myöhemmin hfr) koulutukseen.

Onkin tärkeää, että jokaisella työntekijällä on yhtenäinen koulutus rajoitustilanteisiin, jotta välttään mahdolliset loukkaantumiset fyysisesti tai psyykkisesti. Organisaatiossa järjestetään kolmen päivän hfr koulutus ja kertausta kaksi kertaa vuodessa jokaiselle lastensuojeluyksikölle erikseen. Samainen koulutus on ollut jo pitkään organisaatiossani ja se ei ole juuri muuttunut sen jälkeen, kun se saatiin nykyiseen formaattiin reilu kymmenen vuotta sitten. Koulutus koostuu neljästä teoria tunnista ja kahdestakymmenestä tunnista käytännön harjoitteita eli yhteensä kolme päivää.

Opinnäytetyöni tarkoitus oli lisätä työntekijöiden tietoisuutta ja osaamista kiinnipitotilanteisiin ja mahdollisuuksien mukaan välttää joutumasta kiinnipitoon ylipäätään ennakoimalla ja havainnoimalla. Tavoitteet opinnäytetyölle oli saada koulutusmateriaalista selkeämpi koulutukseen osallistuville, painottaa koulutusmateriaalia enemmän ennakointiin ja havainnointiin, uudistaa kouluttajan koulutusmateriaali ja saada värvättyä lisää kouluttajia organisaationi sisältä, uudistaa kuvamateriaalit, joita käytetään koulutuksessa sekä ohjaajien ohjepapereissa, markkinoida koulutusta organisaation ulkopuolelle, hinnoitella koulutus sekä nimetä koulutus

uudelleen organisaationi omaksi koulutukseksi. Keskityin opinnäytetyössäni tärkeimpiin ja ajankohtaisimpiin tavoitteisiin rajallisen ajan vuoksi. Kehittämistyö organisaatiossani hallitun fyysisen rajoittamisen koulutuksen puitteissa kuitenkin jatkuu opinnäytetyön jälkeenkin.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET

Tässä luvussa kerrotaan opinnäytetyön lähtökohdista, opinnäytetyön tarkoituksesta ja tavoitteista sekä kehittämistyön toimeksiantajasta. Luvussa tuodaan esille kiinnipitojen tarvetta lastensuojelussa sekä kiinnipitokoulutuksen hyötyjä haastavissa tilanteissa. Organisaatiossani on käytössä hallittu fyysinen rajoittaminen kiinnipito tekniikka.

2.1 Hallittu fyysinen rajoittaminen

Hfr eli hallittu fyysinen rajoittaminen pohjautuu Isossa-Britanniassa kehitettyyn ja laajasti käytössä olevaan tekniikkaan (control & restraint technics). Hfr pyrkii toimintamalliin ja ajatusmaailmaan, jossa korostuu havainnointi ja ennakointi. Tilanteiden kehittymiseen pyritään vaikuttaa jo ennen fyysistä koskettamista, jota pidetään vasta viimeisenä keinona. Se ei ole vain mekaaninen tekniikka, vaan sen taustalla on terapeutin ja asiakkaan parhaaseen tähtäävä ajattelutapa, joka toteutetaan yhteistoiminnallisesti. Hfr on hankalissa asiakastilanteissa käytettävä tekniikka, jonka avulla voidaan rajoittaa inhimillisin keinoin kontrolloimatonta, mahdollisesti aggressiivista käyttäytymistä. Tarkoitus on ensisijaisesti hallita vaarallinen tilanne ja vasta toissijaisesti rajoittaa nuoren vapautta.

Hfr käyttäminen perustuu lastensuojelulakiin. Laissa (Lastensuojelulaki 417/2007, 11 luku 68 §) sanotaan, että ohjaaja voi lapsen rauhoittamiseksi pitää kiinni lapsesta, jos lapsi sekavan tai uhkaavan käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita ja kiinnipitäminen on välttämätöntä terveyden turvaamiseksi taikka omaisuuden merkittävän vahingoittamisen estämiseksi.

Hfr pyritään toteuttamaan mahdollisimman hallitusti ja siihen osallistuu vain sellaiset työntekijät, jotka hallitsevat käytettävän tekniikan. Käytetyt otteet ovat turvallisia ja ne huomioivat ihmisen kehon luonnolliset liikeradat eivätkä haittaa vitaalitoimintoja. Eli hallitussa fyysisessä rajoittamisessa ei käytetä lukkoja eikä kuristusotteita. Fyysinen rajoittaminen pyritään toteuttamaan mahdollisimman kivuttomasti.

2.2 Opinnäytetyön toimeksiantaja ja kehittämistyö

Tämän opinnäytetyön lähtökohtana on ollut oma organisaationi Perhekuntoutuskeskus Lauste, joka toimi toimeksiantajana opinnäytetyölle. Organisaatiossani on käytössä hfr

menetelmä, eli hallittu fyysinen rajoittaminen. Organisaation toive oli saada hfr koulutuksen koulutusmateriaalista selkeämpi, koulutusmateriaalin sisältöä enemmän ennakkoinnin ja havaitsemisen suuntaan, koulutusmateriaalit sekä lastensuojeluun, varhaiskasvatukseen että koulumaailmaan soveltuvat teoriapaketit, kouluttajakoulutus materiaali ja siihen tehtäviä ja pohdintaa, markkinointia organisaation ulkopuolelle, rahoituskaava kurssille, sekä kuvittaa uudestaan kaikki koulutuksessa käytettävät liikkeet sekä koulutusmateriaaliin, että kouluttajan ohjepaperiin.

Opinnäytetyö on luonteeltaan toiminallinen kehittämistyö, jota avaan luvussa 5.1.1 lisää. Perhekuntoutuskeskus Lausteella on ollut hfr käytössä jo pitkään ja sitä ei juuri ole kehitetty siitä, kun se on otettu käyttöön ja koulutukseen mukaan. Koulutuksen suunta on hieman muuttunut vuosien varrella ja nykypäivänä mahdollisia kiinnipitoja pyritään välttämään mahdollisuuksien mukaan, joten ennakointi ja havainnointi ovat saaneet huomattavasti suuremman osan koulutuksen painopisteestä. Vaikka koulutuksen rakenne koostuu neljästä tunnista teoriaa ja kahdestakymmenestä tunnista käytännönharjoitteita, painotamme koulutuksessa ennakointiä ja havainnointia, jotta tilanne vältetään kokonaan. Rakenne on siksi tällainen, koska käytännön liikkeitä on paljon, niitä pitää toistaa useasti, jotta ne jäävät mieleen ja kun tilanne tulee, osataan varmasti turvallisesti turvata nuori vahingoittamatta ketään kiinnipitoon osallistuvaa henkilöä.

Opinnäytetyön teoriapohjana toimii nykyisessä suomalaisessa lastensuojelussa vallalla olevat käytänteet, käsitykset, nuorten haasteet, kohonnut väkivalta ja lasten oikeuksien turvaaminen. Kiinnipidot lastensuojelussa luvussa syvennyttään tarkemmin lastensuojelun haasteisiin nykymaailmassa ja syihin kiinnipitokoulutuksen tarpeellisuudesta.

Perhekuntoutuskeskus Lauste on yksityinen, voittoa tavoittelematon lastensuojelulaitos. Organisaatiossamme työskentelee yli 200 lastensuojelun, erityisopetuksen ja perhekuntoutuksen ammattilaista (Perhekuntoutuskeskus Lauste, i.a.). Turun Lausteen alueella sijaitsee yhdeksän lastensuojelun osastoa sekä perhekuntoutus yksikkö. Hälytystilanteisiin saada apuja aina useammalta osastolta ja saattaa olla, että haastavissa asiakastilanteissa paikalla on useita eri osaston ohjaajia. Tästä syystä on erittäin tärkeää, että organisaatiossa on yhtenäinen koulutus haastaviin tilanteisiin ja niissä toimimiseen. Perhekuntoutuskeskus Lauste järjestää hfr koulutuksen jokaiselle vakituiselle työntekijälle ja pitkäaikaiselle sijaiselle, jotta varmistetaan yhtenäinen osaaminen haastavissa tilanteissa ja että kaikki ohjaajat tietävät mitä pitää tehdä, mikäli tilanne vaatii kiinnipitoa.

2.3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tausta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää jo käytössä ollutta hfr koulutusta sellaiseksi, että se vastaa nykypäivän tarkoitusperiä, lakia sekä tarpeita lastensuojelussa. Tarkoitus oli lisätä työntekijöiden tietoisuutta ja osaamista rajoitustilanteissa toimimiseen ja mahdollisesti välttää kiinnipitoon joutuminen ylipäätään. Tavoitteena oli saada valmistettua erilaisia teoriapaketteja lastensuojelun työntekijöille, varhaiskasvatuksen työntekijöille sekä koulumaailmassa työskenteleville työntekijöille. Lisäksi teoria paketeista piti tehdä eri pituisia, koska organisaationi myy koulutusta myös organisaation ulkopuolelle ja kysyntä vaihtelee kuuden tunnin lyhyistä hfr koulutuksista aina kolmen päivän pituisiin kokonaisiin koulutuksiin.

Tavoitteena oli myös kehittää kouluttajan koulutusmateriaalia, koska aikaisempi kouluttajan koulutus materiaali sekä koulutus olivat vajavaisia. Tavoitteena oli myös kuvata uudet valokuvat liikkeistä ja käyttää niitä kouluttajan opaslehtisessä, jota kouluttajat voivat käyttää omana apunaan kouluttaessaan muita. Osia kuvia käytetään myös teoriamateriaalin lopussa näyttämään, mitä varsinaisesti aletaan tekemään, kun harjoitellaan liikkeitä. Lisätavoitteina oli kehittää markkinointia organisaation ulkopuolelle ja parannella hinnoittelua koulutukselle.

M. Uusituvan (henkilökohtainen tiedonanto, 12.12.2022) mukaan lastensuojelussa koetaan paljon uhkatilanteita, väkivaltaa, uhkauksia ja selkkauksia nuorten toimesta. Näistä asioista ei kuitenkaan ole kovin varmaa ja selkeää tilastoa tai tutkimusta tehty, koska lastensuojelussa ei suurikaan osa työntekijöistä halua tai viitsi tehdä rikosilmoituksia päivittäin. Nuorten kanssa käydään keskusteluja ja pyritään saamaan heidän tajuamaan virheensä ja oppimaan ettei niin voi puhua toisille. Useilla nuorilla on jo rikostaustaa, sakkoja, rangaistuksia tai tuomioita alla jo ja eivät välitä tai ota opikseen, kun asiat menevät oikeusteitse.

Työterveyslaitoksen (Työterveyslaitos, 25.1.2023.) Kunta10-tutkimus on maan laajin ja pitkäaikaisin kunta-alan henkilöstöön kohdistuva tutkimus. Mukana tutkimuksessa on yksitoista kaupunkia ja noin 90 000 työntekijää. Tutkimus toteutetaan kahden vuoden välein ja vastausprosentti on reilu 70 prosenttia. Taulukossa esitetään työntekijöiden työssä kokemaa väkivalta- tai uhkatilanteita asiakkaan taholta.

Taulukko 1. Kunta-alan työntekijöiden työssä kokema väkivalta (Työterveyslaitos, 25.1.2023.)

Erityisopettaja	79,1 %
Koulunkäyntiavustaja	77,3 %
Lastentarhaopettaja	68,9 %
Hoitaja, lähihoitaja	68 %
Lastenhoitaja	63,1 %
Luokanopettaja	59,7 %
Palomies, vartija	54 %
Sairaanhoitaja, terveydenhoitaja	53,2 %
Sosiaali-/nuoriso-ohjaaja	52,5 %
Sosiaalityöntekijä	49,4 %
Opetusalan johtaja	43,5 %

Taulukosta selviää hyvin, kuinka paljon näissä yhdessätoista kaupungissa koetaan väkivaltaa eri aloilla. Mielenkiintoista onkin havaita, että koulumaailmassa tapahtuu suurin osa koetusta väkivallasta opettajien suunnalta. Luvut ovat noususuuntaisia ja eivät ole koskaan olleet näin korkealla. Lähes 80 % erityisopettajista on kokenut työssään jonkin asteista väkivaltaa. Poliisit eivät mahtuneet lainkaan tähän tilastoon ja palomiehet sekä vartijat yhdistettynä ovat vasta seitsemäntenä tässä tilastossa. Lastensuojelun työntekijät päätyvät vasta yhdeksänneksi.

Lastensuojelussa tapahtuu kiinnipitoja jatkuvasti ja laki ei määrittele mitään yhtenäistä tekniikkaa tai koulutusta kiinnipitoihin, vaan määrää kiinnipitojen oltavan luonteeltaan hoidollista ja huollollista sekä kokonaisuuteen arvioiden puolustettavaa (Lastensuojelulaki, 417/2007, 11 luku 68 §). Kiinnipitokoulutus takaa työntekijöiden yhteisen toimintamallin, varmistaa kiinnipitotekniikoiden olevan puolustettavia, hoidollisia ja huollollisia. Koulutus on myös tärkeä, jotta kenellekään nuorelle tai ohjaajalle ei tapahtuisi mitään fyysisiä tai psyykkisiä vammoja kun rajaustilanteisiin päädytään.

Organisaationi on kouluttanut myös organisaation ulkopuolisia toimijoita kuten kouluja, päiväkoteja sekä muita lastensuojeluyksiköitä. Organisaationi kouluttaa ulkopuolisia toimijoita heidän tarpeen mukaan eripituisilla koulutuksillansa. Olemme kouluttaneet kuuden tunnin lyhyttä koulutusta, joka antaa valmiudet ja hyviä tekniikoita käyttöön sekä normaalia kolmen päivän koulutusta, joka antaa hyvät tekniikat ja teoriat turvalliseen kiinnipitoon ja josta saa todistuksen suoritetusta hallitun fyysisen kiinnipidon koulutuksesta. Olemme myös kouluttaneet kaksi päiväistä versiota koulutuksesta.

Minun piti kehittää koulutusmateriaalia niin, että jokaiseen alaan, päivähoito, koulumaailma sekä lastensuojelu, on omat kuuden tunnin teoria paketit sekä kolmen päivän teoria paketit. Kahden päivän koulutukseen käytetään normaalia teoriapakettia. Teoriassa eroavaisuutena pituuden lisäksi on oman alan lainsäädäntö, jota käydään läpi teoriassa.

Tutkimuskysymykset opinnäytetyössä ovat

1. Millainen koulutusmateriaali palvelee parhaiten nykytilanteessa koulutettavia?
2. Miten saamme uusia kouluttajia mukaan ja miten heidät koulutetaan tehtävään?
3. Mikä on paras ja turvallisoin tapa toteuttaa kiinnipitoa sekä nuoren, että ohjaajan näkökulmasta?

3 LASTENSUOJELU

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (Lastensuojelulaki, 417/2007, 1 luku 1 §.). Terveiden ja hyvinvointi laitoksen (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2.1.2023 -a.) mukaan laissa määritellään lastensuojelu laajasti ja pyritään ehkäisemään varsinaisen lastensuojelun tarvetta edistämällä lasten ja nuorten hyvinvointia. Laissa puhutaan myös ehkäisevästä lastensuojelusta, jota toteuttaa pääasiassa neuvolat, päivähoitot sekä koulut.

Lapsen oikeuksien toteuttaminen on myös muuta lainsäädäntöä sekä koko yhteiskuntaa koskeva tehtävä. Lapsen oikeuksista säädetään erikseen Suomen perustuslaissa sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2.1.2023 -a). YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen (Unicef, 20.11.1989) mukaan vastuu lapsen kasvusta ja kehityksestä on ensisijaisesti vanhemmilla tai huoltajilla ja lapsen edun on määrättävä heidän toimintaansa. Yleissopimuksen mukaisten lapsen oikeuksien takaamiseksi ja edistämiseksi sopimusvaltiot antavat vanhemmille ja huoltajille asianmukaista apua kasvatustehtäviinsä.

Suomen perustuslain (731/1999, 2 luku 19 §.) mukaan julkisen vallan on tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien tahojen mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Julkinen valta voi puuttua perheen autonomiaan vain poikkeustapauksissa, kun lapsen oikeuksia ei voida muuten turvata.

Lastensuojelulaki (417/2007, 1 luku 2 §.) sanoo, että vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmilla ja huoltajilla. Lapsen vanhemmilla ja huoltajilla on velvollisuus vastata lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta. Laissa korostetaan, että yhteiskunnan on pyrittävä tukemaan vanhempia tässä tehtävässä ja tarjottava perheelle tarpeellista apua riittävän varhain ja ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun on tuettava vanhempia ja huoltajia lapsen kasvussa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia.

Lastensuojelun tehtävät ovat lasten yleisiin kasvuoloihin vaikuttaminen, vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja varsinainen lasten suojelutehtävä (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2.1.2023 -a). Lastensuojelun palvelujärjestelmä on laaja kokonaisuus, jonka tehtävänä

on edistää ja tukea lapsen kehitystä ja kasvua. Järjestelmän tulee toimia suunnitelmallisesti ja ennakkoidusti ja sitä tulee johtaa ja kehittää tavoitteellisesti yhteistyössä kaikkien niiden tahojen kanssa, jotka toimivat lasten ja perheiden hyvinvointiin liittyen (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2.1.2023 -b).

Kaikilla, jotka työskentelevät lasten ja perheiden kanssa, on vastuu heidän hyvinvoinnistaan ja ongelmien mahdollisimman varhaiseen puuttumiseen (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2.1.2023 -b). Minilex (i.a.) mukaan lastensuojeluilmoituksen voi tehdä nimettömänä yksityishenkilö, mikäli hän huomaa tai havaitsee lapsen tai hänen perheensä olevan hoidon tai huolenpidon tarpeessa, lapsen kehitystä vaarantavissa olosuhteissa tai lapsen oma käyttäytyminen vaarantaa lapsen hyvinvointia. Tällaisia voivat olla esimerkiksi lapsen tarpeiden laiminlyönti, heitteillejättö, pahoinpitely, huoltajien päihde- tai mielenterveysongelmat tai lapsen oma päihteiden käyttö tai itsetuhoisuus.

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014, 4 luku 36 §) määrää lapselle tehtävän palvelutarpeen arvioinnin sosiaalityöntekijän toimesta viimeistään seitsemän arkipäivän kuluessa siitä, kun asiakas, asiakkaan omainen tai hänen laillinen edustajansa on ottanut yhteyttä. Lastensuojelussa arvioinnin on valmistuttava viimeistään kolmen kuukauden kuluttua vireille tulosta.

Lastensuojelun palvelujärjestelmään kuuluu lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, avohuollon tukitoimet, huostaanotto ja sijaishuolto sekä jälkihuolto (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2.1.2023 -b).

Lastensuojelulain (Lastensuojelulaki, 417/2007, 1 luku 1 §) mukaisten lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuollon palveluiden ja tukitoimenpiteiden tavoitteena on turvata lapsen oikeus tasapainoiseen elämään, monipuoliseen kehitykseen, turvalliseen kasvuympäristöön sekä erityiseen suojeluun. Araneva (2018, s. 66) kertoo ettei lapsen oma käyttös ole suurin syy lastensuojelun tarpeelle, vaan lapsen itseään vaarantava käyttäytyminen johtuu usein siitä, ettei lapsen huolenpito vastaa hänen tarpeitaan. Tämän lisäksi lapsen on tarvittava lastensuojelulain mukaisia palveluita ja tukitoimia, jotta lapsi voidaan siirtää lastensuojelun asiakkaaksi.

Lastensuojelulain (Lastensuojelulaki, 417/2007, 5 luku 27 §) Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun lapsen palvelutarpeen arvioinnissa todetaan, että lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat lapsen kehitystä tai terveyttä tai lapsi omalla käytöksellään vaarantaa niitä. Lastensuojelulain

(Lastensuojelulaki, 417/2007, 6 luku 30 §.) mukaan kaikille lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuollon asiakkaille, lapsille ja tarvittaessa vanhemmille, tehdään asiakassuunnitelma.

Avohuollon tukitoimien tarkoituksena ovat Ikosen (2013, s. 133) mukaan edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien tai huoltajien kasvatustaitoja ja kasvatustarpeita. Avohuollon palveluja toteutetaan vanhempien tai huoltajien kanssa yhteistyössä. Avohuollon tukitoimet voivat olla esimerkiksi tuki lapsen ongelmatilanteisiin, taloudellinen, tukihenkilö tai tukiperhe, terapiat, perhetyö, vertaistuki tai virkistystoiminta.

Avohuollon toimenpiteet ovat aina vapaaehtoisia ja perustuvat 12 vuottaneen lapsen sekä huoltajien suostumukseen. Ikonen (2013, s. 134) muistuttaa, että lapsi voidaan sijoittaa avohuollon toimenpiteenä sijaishuoltolaitokseen tai sijaisperheeseen, jos näin huoltajan kanssa sovitaan. Avohuollon sijoituksessa olevalle nuorelle tai lapselle ei saa tehdä lastensuojelulain mukaisia rajoituksia, vaikka hän olisi sijoitettuna lastensuojelulaitokseen.

Araneva (2018, s. 67–71) nostaa esiin, että lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu koostuu lastensuojelulain mukaisista palveluista ja tukitoimenpiteistä, joiden tarkoituksena on suojata lasta sekä välittömiltä että pitkäaikaisilta vaaroilta. Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu toteutetaan lähtökohtaisesti avohuollon tukitoimilla sekä sosiaalihuollon palveluilla siten, kun asiakassuunnitelmassa on arvioitu.

Araneva (2018, s. 113) painottaa, että huostaanotto tai sijaishuoltoon sijoittaminen kodin ulkopuolelle tarkoittaa voimakasta puuttumista perusoikeuksiin ja ihmisoikeuksiin. Lapsen huostaanotolla puututaan lapsen perustuslailla suojattuun itse määräämisoikeuteen, lapsen liikkumisvapauteen sekä yksityiselämän suojaan. Lasta ei saa erottaa vanhemmistaan ilman hyvin painavaa syytä ja sen täytyy olla lapsen edunmukaista.

Huostaanotolla ja sijaishuoltoon sijoittamisella pyritään turvaamaan lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja turvaan. Huostaanoton tarkoitus on aina turvata lapsi ja hänen kasvuympäristönsä. Lapsen huostaanoton valmistelu edellyttää lastensuojeluviranomaiselta tarkkavaisuutta päätöksenteossa sekä lapsen ja perheen oikeusturvan turvaamisessa.

Araneva (2018, s. 115) huomauttaa huostaanoton olevan toistaiseksi voimassa oleva toimenpide. Huostaanoton ja sijaishuollon tarpeellisuutta pitää arvioida jatkuvasti ja sijoitus pitää purkaa välittömästi, kun sille ei ole edellytyksiä. Sijaishuollon aikana tavoitteena on pidettävä

perheen jälleenyhdistämistä. Tämä vaatii lastensuojeluviranomaisten aktiivista toimintaa tukeakseen perheen ja lapsen ongelmien vähentämiseksi.

Hyvinvointialueen tulee järjestää jälkihuoltoa lastensuojelulain (lastensuojelulaki, 417/2007, 12 luku 75 §.) mukaan nuorelle sijaishuollon tai pitkäaikaisen avohuollon päättymisen jälkeen. Hyvinvointialueen velvollisuus jälkihuollon palveluihin loppuu viiden vuoden kuluttua sijaishuollon päättymisen jälkeen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2.1.2023 -c) mukaan jälkihuollon tarkoitus on turvata nuorelle tukea asumiseen, koulutukseen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn ylläpitämiseen, terveydenhuollon sekä toimeentulon suhteen. Jälkihuolto perustuu aina nuoren yksilöllisiin tavoitteisiin.

Eronen (2013, s. 45–48) kertoo jälkihuollon tarjoavan myös mahdollisesti tukihenkilö palveluita, itsenäisen asunnon hankinnassa ja kalustamisessa sekä psykososiaalisen tuen järjestämisessä. Jälkihuolto voi myös tarjota neuvoja ja opastusta esimerkiksi raha-asioiden, kela-asioiden ja pankkiasioiden hoitoon. Jälkihuolto voi vaatia nuorta käymään esimerkiksi sosiaaliammattilaisella tai päihdekllinikalla, mikäli tavoitteena on päihdeettömyys.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2.1.2023 -c) painottaa, että jälkihuollon asiakassuunnitelman tulee olla suunniteltu ja yksilöllisesti arvioitu. Suunnitelmaa tehdään yhdessä nuoren, nuoren sijaishuoltopaikan, huoltajien sekä nuoren muun tärkeän verkoston kanssa. Nuoren asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on saada paras mahdollinen palvelukokonaisuus, joka vastaa nuoren tarpeita. Suunnitelmaan kirjataan myös jälkihuollon tarkoitus ja tavoitteet. Nuorelle jälkihuolto on aina vapaaehtoista ja hän voi siitä halutessaan kieltäytyä. Jos nuori kieltäytyy jälkihuollosta, voi hän sitä kuitenkin pyytää takaisin ennen kuin täyttää 25-vuotta.

Valjakka (2016, s. 10–11) viittaa julkaisussaan lastensuojelun kriisiin, johon on vaikuttanut paljon julkisuudessa käydyt keskustelut muun muassa perhe- ja lapsensurmat. Kriisistä puhuttaessa, esiin nousee myös lastensuojelun asiakasmäärien kasvu ja sosiaalityön kuormittuminen. Kananoja ym. (2013) nostaa esiin Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman Toimiva lastensuojelu -selvitysryhmä on todennut loppuraportissaan lastensuojelun toiminnan olevan vakavassa kriisissä. Kriisi näyttäytyi ristiriitana lastensuojelun asettamille tavoitteille ja niiden toteutumisen välillä.

Valjakka (2016, s. 12–13) tuo esiin vuoden 2007 lastensuojelulaki muutoksen ja sen vaikutukset. Lastensuojelun asiakkaiden, kiireellisten sijoitusten sekä huostaanotettujen lasten määrä lisääntyi lakimuutoksen jälkeen. Suuria paineita loi kuntien taloustilanne, kuntarakennemuutokset sekä uudet toimintakäytänteet. Toimimattomat hyvinvointipalvelut, negatiiviset ilmiöt julkisuudessa sekä kykenemättömyys vastata odotuksiin aiheuttivat lastensuojelujärjestelmän arvostelun. Etenkin sosiaalityöntekijöihin kohdistui paljon kritiikkiä.

Kriisiin pyrittiin löytämään vastausta. Toimiva lastensuojelu -selvitysryhmä (Kananoja, ym. 2013) esitti 54 toimenpide-ehdotusta. Raportissa ehdotettiin lastensuojelulakiin tehtävien muutosten lisäksi muun muassa valtionhallinnon lastensuojelun strategisen kehittämisen, ohjauksen ja johtamisen vahvistamista. Yksi ehdotuksista oli kuntien lapsille ja lapsiperheille tarkoitettujen palveluiden jaottelu siten, että yhteiset palvelut, tehostettu tuki ja erityinen tuki erotettaisiin toisistaan ja erityistä tukea antaisivat vain erityisosaamista omaavat tahot.

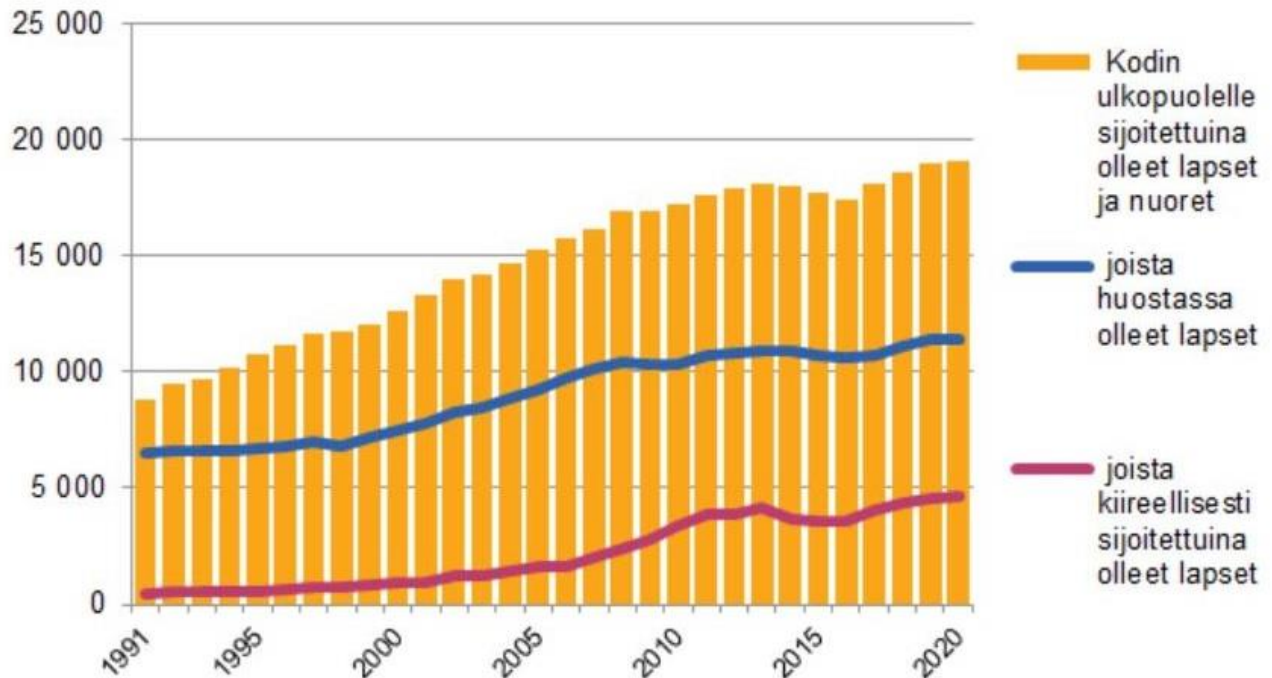
Valjakka (2016, s. 19–20) kertoo osan ehdotuksista toteutuneen 2015 huhtikuun alussa voimaan tulleen sosiaalihuoltolain (1301/2014) uudistuksen yhteydessä. Osa aiemmin lastensuojelulaissa säädetyistä palveluista siirtyi sosiaalihuoltolain alaisiksi palveluiksi. Näitä olivat muun muassa perhetyö, tukihenkilötoiminta, tukiperhetoiminta sekä vertaisryhmätoiminta. Lastensuojelulain muutoksella (1302/2014) lapsen kiireellistä sijoitusta tiukennettiin ja lasten kanssa toimiville ammattilaisille tuli pakolliseksi ilmoittaa poliisille epäilyt lapsen pahoinpitelyistä.

Valjakka (2016, s. 20) kertoo tavoitteiden muuttuneen lastensuojelussa. Aiemmin 2007 lakiuudistuksessa tavoitteet olivat ohjata matalalla kynnyksellä perheet ja lapset lastensuojelupalveluiden piiriin ja nyt pyritään hoitamaan mahdollisimman paljon ennakoivasti peruspalveluiden piirissä.

3.1 Tilastoja lastensuojelusta

Suomessa on noin 553 600 lapsiperhettä (Tilastokeskus, i.a.) ja vuonna 2019 alle 18-vuotiaita lapsia oli 1 049 000 (Keski-petäjä & Pietiläinen, 16.11.2020.) ja luku on laskusuuntainen. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina vuonna 2021 oli Terveiden ja hyvinvointilaitoksen mukaan (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 6.6.2022.) reilu 38 000 lasta ja kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli vajaa 18 000, joista huostaanotettuja oli noin 11 000. Vuonna 2021 kiireellisesti sijoitettuja lapsia oli noin 4 500. Kuviossa 1 kuvataan kodin ulkopuolelle sijoitettujen

lasten määrää sekä heistä huostaanotettujen ja kiireellisesti sijoitettujen määrää vuosina 1991–2021.

Kuvio 1. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset sekä heistä huostassa ja kiireellisesti sijoitettuna olleet lapset vuosina 1991–2021 (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 6.6.2022.)

Terveiden ja hyvinvointilaitoksen mukaan (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 6.6.2022.)

vuonna 2021 tehtiin yli 173 000 lastensuojeluilmoitusta, jotka koskivat lähes 94 000 lasta.

Määrä kasvoi noin 7 % aiemmasta vuodesta ja jopa 15 % vuodesta 2018.

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos teetätti tutkimuksen lastensuojelun kehittämis- ja tutkimushankkeeksi HuosTa-hanke (Heino ym. 2016). Tutkimukseen osallistui kahdeksan kuntaa, kolme sosiaalialan osaamiskeskusta sekä kaksi yliopistoa. Tutkimuksen aineisto koostui sosiaalityöntekijöiden käytössä olleisiin dokumentteihin, tietoon ja arviointiin. Tutkimusaineistossa oli 410 lasta.

Heino ym. (2016, s. 68–69) tuo esiin tutkimuksessaan, että lähes puolessa tapauksissa lapsen perheessä kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt ovat olleet vanhemman puutteellisessa toiminnan ohjaamisessa ja joka kolmas lapsi on nähnyt vanhempansa

mielenterveysongelmia. Myös yli 40 % lapsista oli nähnyt vanhempansa alkoholinkäyttöä, mutta vain 26 % sen nähtiin vaikuttaneen sijoitukseen kodin ulkopuolelle. 22 % lapsien perheissä epäiltiin vanhemman muuta päihteiden ja huumeiden käyttöä ja 14 % lapsista tämä oli vaikuttanut paljon sijoitukseen. Myös 14 % lapsista oli kokenut väkivaltaa tai sen epäilyä perheissä.

Heino ym. (2016, s. 70–71) nostaa esiin vanhempien uupumuksen ja lähes kaikki 89 % vanhemmista olivat jossain määrin uupuneita ja jaksamattomia. Noin joka kolmannella lapsella todettiin olevan fyysinen tai neurologinen sairaus tai epäily sairaudesta. Erityisesti ADHD nousi esiin tutkimuksessa. Itse toimin organisaatiossani erityisen huolenpidon yksikössä, jossa huomattavasti suuremmalla osalla nuorista, jotka sijoitetaan meille, on ADHD tai jokin muu fyysinen tai neurologinen sairaus. Meille sijoitetuilla nuorilla näkyy myös paljon päihteiden käyttöä, aggressiivisuutta, kiintymyssuhdeongelmia ja mielenterveysongelmia.

3.2 Lastensuojelulaitokseen sijoitetun lapsen hoitotyö

Sudenlehti (2018, s. 27.) puhuu praktiikkaan perustuvasta aineistosta, eli käytännön työhön perustuvasta aineistosta siitä, mikä toimii ja mikä ei toimi. Hän nostaa esiin työntekijöiden työn ja tiedon tärkeyden. Sudenlehti kertoo maalaisjärjen olevan juuri tätä tietoa.

Organisaationi on lastensuojelun edelläkävijä ja ensisijaisena olla lasten tukena lapsen kuntoutuksessa. Lausteella on yli sadan vuoden kokemus lastensuojelusta ja asiantunteva henkilökunta ja uusimmat palveluinnovaatiot. Eri osastoilla painotetaan eri osaamisaloja ja organisaatiosta löytyy päihdeyksikkö, psykiatrisen kuntoutuksen yksikkö, erityisen huolenpidon yksikkö, kiireellisen sijoituksen yksikkö sekä useampi pitkäaikainen vaativan tason yksikkö.

Kaila (2019, s. 18) toteaa, että lastensuojelussa on keskeneräisyys koko ajan läsnä ja lasten ongelmien olevan toisinaan niin laaja-alaisia ja moninaisia, että lapsen korjaaminen on mahdotonta. Sijoitukset päättyvät usein joko sijaishuoltoapaikan vaihtoon, kotiutumiseen tai siihen, että lapsi täyttää 18-vuotta. Hän muistuttaa, että työntekijän on hyvä tiedostaa tämä, jotta työntekijä jaksaa tehdä tärkeää työtä, vaikka työ ei tulisikaan valmiiksi.

Sijaishuoltoapaikassa on lapsen koettava olonsa turvalliseksi ja Kailan (2019, s. 20) mukaan sen varmistaminen on ohjaajan yksi tärkeimmistä tehtävistä. Ohjaajan pitää osata luoda rajoja lapselle ja turvata näin hänen kasvunsa ja kehityksensä. Osastollani näen paljon

rajattomia lapsia ja heidän mahdollinen aggressiivinen, impulsiivinen, manipuloiva tai uhkaava käytös johtuu rajojen puutteesta. Toisinaan huomaa lapsesta itsestä, miten hän on oppinut toimintamallin, että jos hän uhkailee, lyö, huutaa, satuttaa, niin hän saa haluamansa. Ohjaaja saattaa antaa pelosta periksi, tai palkinnoksi jotain, kun tilanne on ohi. Lapsi kuitenkin oppii tässä kohta liittämään palkinnon riehumiseensa ja näin vahvistaa omaa toimintamalliaan, että riehumalla saa haluamansa.

Soisalo (2012, s. 102–103) tuo esille, että kaikkien lasten ja nuorten parissa työskentelevien asiantuntijoiden tulisi tiedostaa lasten tyypilliset kehitysvaiheet ja tavallisimmat traumoihin viittaavat oireet. Usein kannattaa kysyä lapsen asioista ja tilanteesta hänen vanhemmiltaan tai huoltajiltaan. Myös nuoren asioissa asioineet ammattilaiset ovat hyviä tiedonlähteitä, joista saa kattavaa tietoa nuoren tai lapsen tilasta. Lapsen kehitystä voidaan arvioida, kun saadaan tarkkaa tietoa hänen ja perheen kasvatuserityksistä sekä arvoista.

Soisalo (2012, s. 105) kertoo lapsen tarvitsevan tasapainoisia, hienotunteisia, rakastavia ja kannustavia ihmissuhteita luodakseen itselleen turvallisen ympäristön. Lapset särkyvät helposti, jos he kokevat kaltoinkohtelua, väkivaltaa tai hyväksikäyttöä. Normaalisissa tilanteissa lapsi ei koskaan joudu edes todistamaan tällaista tilannetta, saati joutua itse uhriksi. Erityisen paljon tällainen toiminta vahingoittaa lasta, jos tekijä on joku, kenen pitäisi hoitaa ja huolehtia lapsesta.

Usein tällaisilla lapsilla kehittyy itselle väkivaltataustaa tai itsetuhoisuutta, kun kiintymyssuhdetta ei ole päässyt kunnolla kehittymään. Monesti tällaiset nuoret kiintyvät nopeasti johonkin ohjaajaan, mutta katkaisevat itse välit, kun tilanne alkaa mennä hyvin. Lapset saattavat pelätä hylkäämistä niin paljon, että tekevät sen itse, ettei heitä satuteta toisen toimesta. Myös huomionhakuisuus itseään satuttamalla liittyy kiinteästi kiintymyssuhteen puutteeseen nuorena.

Nuoren itsetuhoisuus voi johtua monesta muustakin asiasta ja yksinomaan kiintymyssuhteen puutteeseen sitä ei voi kiinnittää. Nuori saattaa olla psyykkisesti sairas tai hänellä saattaa olla mielenterveysongelmia. Masennus on yksi vakavimmista itsetuhoisuuden aiheuttajista ja usein masentuneet yrittävät saada jotain tuntemusta aikaiseksi viiltelemällä hyvin syviä haavoja käsiinsä, jalkoihinsa tai muualle kehoonsa. Masennuksen taustalla voi olla useita eri syitä, joihin en tässä mene syvemmin.

Soisalo (2012, s. 120) nostaa esiin suojaavat tekijät, jotka vahvistavat mielenterveyttä ja auttavat selviytymään vastoinkäymisistä ja kriiseistä. Suojaavat tekijät vahvistavat myös elämänhallintaa ja toimintakykyä. Riskitekijät sen sijaan vaarantavat elämän ja toimintojen turvallisuuden ja jatkuvuuden tunnetta. Ne heikentävät terveyttä ja hyvinvointia. Suojaavat tekijät ja riskitekijät voidaan jakaa sisäisiin ja ulkoisiin tekijöihin. Seuraavassa taulukko jaottelusta.

Taulukko 2. Suojaavat tekijät ja riskitekijät. Soisalo (2012, s. 121)

Sisäiset suojaavat tekijät	Ulkoiset suojaavat tekijät
Hyvä terveys Myönteiset varhaiset ihmissuhteet Riittävän hyvä itsetunto Hyväksytyksi tuleminen tunne Ongelmanratkaisutaidot Oppimiskyky Ristiriitojen käsittelytaidot Vuorovaikutustaidot Kyky tyydyttäviin ihmissuhteisiin Mahdollisuus toteuttaa itseään	Ruoka ja suoja Sosiaalinen tuki: perhe, ystävät Myönteiset mallit Koulutusmahdollisuudet Työ tai muu toimeentulo Työyhteisön ja esimiehen tuki Kuulluksi tuleminen ja vaikuttamisen mahdollisuudet Turvallinen elinympäristö Toimiva yhteiskuntarakente
Sisäiset riskitekijät	Ulkoiset riskitekijät
Sairaudet Itsetunnon haavoittuvuus Avuttomuuden tunne Huonot ihmissuhteet Seksuaaliset ongelmat Huono sosiaalinen asema Eristäytyneisyys Vieraantuneisuus	Puute ja kodittomuus Erot ja menetykset Hyväksikäyttö ja väkivalta Kiusaaminen ja syrjintä Työttömyys ja sen uhka Päihteet Syrjäytyminen, köyhyys Mielenterveysongelmat perheessä Haitallinen elinympäristö

Soisalo (2012, s. 103–104) nostaa esiin lastensuojelulaitoksessa kasvavan nuoren verkostosta. Nuoren verkostoon kuuluu perheen lisäksi vahvasti läsnä olevat laitoksen työntekijät sekä muut laitokseen sijoitetut lapset. Myös lastensuojelulaitoksen kulttuurilla ja kasvuympäristöllä on suuri merkitys lapsen kehitykselle. Lapsen kanssa työskentelevillä ammattilaisilla on suuri merkitys lapsen oppimiseen ja toimintatapojen sekä taitojen kehittymiseen.

Ohjaajan tehtävä lastensuojelulaitoksessa on auttaa nuorta löytämään oma polku ja auttaa ongelmanratkaisussa sekä kannustaa itsetunnon parantamisessa. Ohjaajan ei aina tarvitse olla samaa mieltä nuoren kanssa tai hyväksyä tämän tekemisiä, mutta on tärkeää, että nuori tulee kuulluksi ja hänet ohjataan eri näkökulmien pariin. Nuori oppii saavuttamaan omia tavoitteitaan ja saa onnistumisen tunteita sekä löytää motivaatiota jatkaa eteenpäin. Nuoren on

tärkeä oppia saamaan sekä positiivista että negatiivista palautetta ja oppii tarkastelemaan asiaa itsereflektion kautta.

Onnistuessaan lastensuojelu takaa lapselle ja nuorelle hyvät kasvuolosuhteet, turvallisen kasvuympäristön sekä tasapainoisen elämän kaikkine ylämäkineen ja alamäkineen.

3.3 Erityistä tukea tarvitsevat lapset lastensuojelussa

Työskentelen itse organisaatiossani (Perhekuntoutuskeskus Lauste, i.a. -a) erityisen huolenpidon osastolla, joka on tarkoitettu 12–17-vuotiaille lapsille, joiden käytös vaarantaa heidän henkeään, terveyttään tai kehitystään. Usein lasten elämäntilanne on hyvin kriisiytynyt, ja he tarvitsevat pysäytystä ja erityistä huolenpitoa. Osastollemme tulevat nuoret ovat pääsääntöisesti erityistä tukea tarvitsevia nuoria, jotka eivät ole pärjänneet omissa sijaishuoltopaikoissaan tai sijaishuoltopaikka ei ole pärjännyt heidän kanssaan ja usein nuoret oireilevat itsetuhoisesti, aggressiivisesti, levottomasti tai erakoitumalla.

Soisalo (2012, s. 162–167) kuvaa mahdollisia trauman oireita 12–17-vuotialilla nuorilla muun muassa päihteiden käyttönä, haastavana tai aggressiivisena käytöksenä, alttiutena pessimistiseen maailmankuvaan, ahdistuneisuutena tai stressihäiriöinä, itsemurha-ajatuksina, itsetuhoisuudella, persoonallisuuden mutuoksilla, tärkeiden ihmissuhteiden muutoksena, seksuaalista vuorovaikutusta, seksuaalista käyttäytymistä sekä aikuistumisen pelkona.

Heino ym. (2016, s. 72) kertoo tutkimuksessaan lapsen ongelmallisesta käyttäytymisestä. Jopa kahdella kolmesta kodin ulkopuolelle sijoitetusta nuoresta ilmeni psyykkistä oireilua ja mielenterveysongelmia. Väkivaltaista käyttäytymistä ilmeni yli 40 % lapsista. Väkivaltaa oli erityisesti 7–12-vuotiailla lapsilla. Teini-ikäisillä oli 27 % ilmeni väkivaltaista käyttäytymistä.

Sosiaalihuoltolaki (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 1 luku 3 §.) mukaan erityistä tukea tarvitseva lapsi on, kun kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä ja kehitystä, lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään tai lapsella on vaikeuksia saada tai hakea tarvitsemiaan sosiaali- ja terveyspalveluita esimerkiksi vamman tai sairauden takia tai päihteidenkäytön takia.

Parsons (2014, s. 108–110) kuvaa väkivaltaa psykoterapian silmin kaikkein primitiivisimmäksi fyysiseksi reaktioksi, kun nuori havaitsee jonkin uhan. Väkivaltainen teko ei ole hyväksyttävä,

mutta ammattilaiset voivat ymmärtää teon, jos ymmärtää minkä vuoksi nuori koki tulleen provosoiduksi. Väkivaltaisen nuoren sisäinen maailma saattaa olla pirstaloitunut ja nuori saattaa kokea asioita hyvin eri tavalla kuin tavallinen ihminen. Parsons katsoo väkivaltaa yrityksenä ratkaista ylitsepääsemätön trauma, joka liittyy avuttomuuden kokemukseen. Nuori saattaa olla kyvytön puolustautumaan avuttomuuden tunnettaan, vihaansa tai pettymystensä kanssa ja ainut puolustuskeino on väkivalta.

Väkivalta saattaa kohdistua tavaraan, henkilöön tai itseensä. Olen työssäni kokenut paljon väkivaltatilanteita ja joskus on lentänyt astioita, kaiuttimia, papereita, kortteja, leluja tai hajotettu televisioita, lamppuja, peilejä tai muita tavaroita. Joskus nuoret ovat yrittäneet käydä ohjaajan kimppuun ja joskus ovat onnistuneet lyömään, potkimaan, puremaan tai sylkäämään ohjaajaa. Toisinaan nuoret ovat lyöneet seiniä tai ovia nyrkeillään tai päällään. Myös välineitä on käytetty väkivaltaan kuten rikkinäisen huonekalun osia, lasinsiruja, astioita, aterimia ja muita.

Useat erityistä tukea tarvitsevat nuoret ovat kokeneet lapsuudessaan jonkinlaisen trauman ja saattavat oireilla sen myötä sijaishuoltolaitoksissa. Niemi (2014, s. 10–14) tuo esiin kuinka särkynyt lapsen mieli saattaa olla trauman takia. Hän puhuu rakenteellisesta dissosiaatiosta, joka tarkoittaa persoonallisuuden jakautumista vähintään kahteen psykologiseen kokonaisuuteen. Kokonaisuudet voivat olla trauman kokenut osa sekä traumamuistoa eri tavoin tiedostamattomasti karttavaan osaan. Ihminen itse suojaa itseään, mutta hintana saattaa olla moninainen psykopatologinen oireilu tai heikentynyt toimintakyky tai sopeutumiskyky.

Reese (2021, s. 5) näkee trauman vaikuttavan negatiivisesti yksilön tunteidensäätelykyyn. Trauma saa aikaiseksi suuria pelon, surun ja vihan tunteita yksilössä. Kun ihmiseltä viedään turvallisuus ja turvallisuuden tunne pois, siitä syntyvät tunteet voivat olla ylivoimaisia käsitellä. Näiden tunteiden vallitessa voi olla vaikeaa löytää tunteiden tasapainoa ja rauhoittua.

Niemi kertoo, että traumojen sattuessa jo varhain, lapsen mieli ja ruumis ovat vielä yhteydessä toisiinsa ja lapsi usein reagoi ruumiillisesti. Trauma voi syntyä esimerkiksi äidin läheisyyden puutteesta, masennuksesta, kuolemasta tai muusta äkillisestä erosta lapseen. Mitä varhaisemmin trauma tapahtuu, sitä suurempi vahinko lapselle tulee. Hyvän ja turvallisen kiintymyssuhteen turvin kasvanut selviytyy luultavasti paremmin vanhempana sattuneesta traumasta. Trauman kokeneet nuoret välttelevät suuria tunteita ja muutoksia elämässään, koska pelkäävät trauman toistuvan ja kaiken menevän sekaisin heidän elämässään.

Niemi viittaa vanhaan satuun Tyyris Tylleröstä, joka putosi muurilta ja särkyi. Sadussa viitataan, ettei kukaan voinut enää häntä parantaa. Niemi ajattelee sadun olevan hyvä vertauskuva traumalle, koska traumassa maailmankuva muuttuu eikä se ole enää lapselle koskaan eheä ja kokonainen. Nuorelle maailman uudelleen rakentaminen on hidaskäynninen ja tuskallinen prosessi.

Niemi T. (2014, s. 42) ajattelee trauman olevan sellainen tapahtuma, jota mieli ei pysty käsittelemään rakentavalla tavalla. Niemi kuvaa tilannetta maljana, joka vuotaa yli. Olen itsekin käyttänyt tätä vertauskuvaa työssäni nuorten kanssa toimiessani. Kun nuori hermostuu helposti tai käyttää väkivaltaa hermostuessaan, olen saattanut heille tiedostaa asiaa tällä vertauskuvalla, riippuen tietenkin nuoren taustoista. Kuvaan heille miten heillä on elämässään malja lähes täynnä koko ajan menneisyyden ja tämänhetkisen elämän takia. Kerron myös, että jo pienikin muutos tai stressitilanne tuo lisää tavaraa maljaan ja näin se vuotaa yli. Maljan reuna on ikään kuin se raja, jota nuori pystyy itse kannattelemaan ja kun se vuotaa yli, tulee nuorelle hirveä tunnemyrsky ja tunteenpurkaus. Käymme myös läpi, miten tämän tiedostamalla nuori voi itse maljaa kasvattaa tai saada tavaraa pois maljasta.

Usein lastensuojeluun sijoitetuilla lapsilla ja nuorilla esiintyy ADHD-diagnoosia. Soisalo (2012, s. 315–322) kertoo ADHD-henkilöillä olevan vähän toimintaa niillä aivoalueilla, jotka säätelevät tunteita, motivaatiota ja tarkkaavaisuutta. Tämä selittää heidän haasteitansa ennakkoimisessa, muistamisessa sekä keskittymisessä. Jatkuva ylivilkkaus ja ylienergisyys johtuu defenssireaktiosta, jolla aivot pyrkivät pysymään hereillä. ADHD hoidetaan usein lääkkeillä, mutta myös psykososiaalisia hoitoja suositaan. Psykososiaalisia hoitoja voi olla muun muassa vanhempainohjaus, tukitoimet päiväkodissa ja koulussa, käyttäytymiskoulutus, perheterapia, yksilöterapia, toimintaterapia, vertaistuki, ADHD-valmennus tai neuropsykologinen kuntoutus.

4 KIINNIPIDOT LASTENSUOJELUSSA

Lastensuojelussa tapahtuu paljon vaaratilanteita ja haastavia kohtaamistilanteita nuorten ja aikuisten välillä. Lastensuojelulaissa (Lastensuojelulaki, 417/2007, 11 luku 68 §) sanotaan, että lasta voi pitää kiinni lapsen rauhoittamiseksi, jos lapsi sekavan tai uhkaavan käyttäytymisen perusteella todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita henkilöitä, lapsi on itselle tai toiselle henkilölle vaaraksi tai vaaraksi tuhota merkittävää omaisuutta ja kiinnipito on välttämätöntä. Kiinnipidon on oltava luonteeltaan hoidollista ja huollollista sekä kokonaisuuteen arvioiden puolustettavaa. Kiinnipito on aina lopetettava heti, kun se ei ole välttämätöntä. Kiinnipitoon saa osallistua laitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö.

Lakia tulkitaan hyvin eri tavalla lastensuojelun alalla ja usein tämä johtaa lapsen hämmästylyyn toimintatavoista sekä aikuisten erimielisyyksiin sekä eriäviin toimintatapoihin tilanteissa. Laissa ei ole myöskään säädetty miten lasta voi pitää kiinni, muuta kuin sen pitää olla puolustettavaa ja hoidollista. Jos mennään ajassa kymmenen vuotta taaksepäin, ei monessakaan lastensuojelulaitoksessa ollut vielä kiinnipitokoulutusta, tai jos oli, se pohjautui usein entisen vartijoiden tai järjestyksenvalvojen voimankäyttökoulutukseen. Kiinnipitojen tarkoitus ja ajatusmaailma on muuttunut vuosien mittaan paljon.

Lastensuojelussa yleisesti käytössä olevia kiinnipitokoulutuksia on suomessa kolme, Mapa, Avekki ja hfr. M. Uusituvan (henkilökohtainen tiedonanto, 12.12.2022) mukaan Suomessa on kuitenkin lastensuojelulaitoksia, joissa ei ole käyty mitään koulutusta kiinnipitoon ja kiinnipitoja toteutetaan mielivaltaisesti ohjaajien toimesta. Tämä perustuu oletettuun tietoon keskusteluista erinäisten nuorten ja eri lastensuojelulaitosten työntekijöiden kanssa. Nämä kaikki kolme kiinnipitokoulutusta ovat hyviä ja samankaltaisia keskenään hieman eri näkökulmilla ja tekniikoilla, mutta kaikki tähtäävät kiinnipitoon, joka on turvallinen lapselle ja aikuiselle.

Lastensuojelulaki (Lastensuojelulaki, 417/2007, 11 luku 74 §) määrää, että kiinnipitämisestä ei tarvitse tehdä päätöstä eikä toimenpiteestä ole muutoksenhakuoikeutta, mutta lastensuojelulaitoksen tulee kirjata käyttämänsä rajoitustoimenpiteet asianmukaisesti näiden käytön seurannan ja valvonnan turvaamiseksi. Valviran (Valvira 27.9.2021) mukaan lastensuojelulaitoksissa jää paljon rajoitustoimenpiteitä koskevia päätöksiä ja kirjauksia tekemättä tai ne ovat puutteellisia. Huolena on, miten paljon lapsia rajoitetaan tosiasiasa, mutta ei välttämättä tehdä lastensuojelulain edellyttämiä kirjallisia rajoituspäätöksiä.

Varsinaista valtakunnallista tilastoa kiinnipitojen määrästä ei ole ja Valviralle (Valvira 27.9.2021) julkisilla lastensuojelulaitoksilla ei ole velvollisuuksia antaa toimintakertomuksiaan valvontaviranomaisille. Vuonna 2020 yksityisiä lastensuojelulaitoksia Suomessa oli 442 ja niissä toimintakertomusten perusteella oli 6168 kiinnipitoa.

Vaaratilanneilmoitus sekä läheltä piti ilmoitus ovat organisaationi omia tilastomenetelmiä, eivätkä liity lakiin tai lain vaatimiin kiinnipitorajoituksen kirjaamiseen. Organisaatiossani kirjaetaan kaikki kiinnipidot ja lähetetään omaisille, sosiaalityöntekijälle sekä annetaan nuorelle itselle.

5 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

Kehittämistyö alkoi keväällä 2022, kun aloimme suunnitella kehittämistyötä lupien saamisen ja varmistamisen jälkeen. Suunnittelu alkoi palaverilla, johon osallistui organisaation silloinen kehittämisspäällikkö Jussi Ketonen, koulun rehtori Mia Mämmelä, hallitun fyysisen rajoittamisen kouluttaja sekä turvallisuuspäällikkö Toni Vantala sekä hallitun fyysisen rajoittamisen kouluttaja Pasi Valovuo. Puhuimme palaverissa erilaisista kehittämisideoista ja suuntauksista mihin koulutusta viedään. Suunnaksi tuli selkeästi ennakointi ja havainnointi. Suunnitelmissa käytiin läpi jopa vaihtoehtoa ottaa kokonaan uusi koulutus, jossa olisi painotettu vain ja ainoastaan ennakointiä ja havainnointia tilanteissa, jotta vältytään kokonaan mahdollisilta rajoituksilta ja kiinnipidoilta.

Palaverin jälkeen aloin työstämään kouluttajan koulutusmateriaalia sekä erimittaisia koulutuspaketteja lastensuojeluun. Sain itselleni vanhan kouluttaja koulutusmateriaalin ja minun piti siitä alkaa siistimään, karsimaan, järjestämään ja tekemään uutta materiaalia. Kouluttajan koulutusmateriaaliin päätettiin tehdä myös osallistavia tehtäviä kouluttajakandidaateille, koska osallistavaa materiaalia ei aiemmin ollut. Kouluttajan koulutusmateriaalissa teoria painottuu kouluttajana olemiseen sekä ympäristön huomioimiseen. Siinä käsitellään myös hie- man jännittämistä ja koulutustilanteita ja miten niihin valmistaudutaan. Käsiteltävänä on myös erilaiset oppijat ja miten vetää fyysistä koulutusta eri ikäisille ja erilaisille ihmisille.

Eri teoria pakettien kehittäminen alkoi lastensuojelusta, koska se oli itselle helpoin ja läheisin. Valmista materiaalia oli jo paljon ja siitä oli suhteellisen helppo organisoida uusi parempi teoria pohja. Tein myös alustavat teoria paketit koulumaailmaan sekä päiväkoteihin. Pääsimme kokeilemaan uusia teoria paketteja kesän ja syksyn 2022 mittaan, kun koulutimme useita päiväkotiryhmiä, kävimme kouluttamassa opettajia kouluissa sekä vedimme pari pitkää koulutusta lastensuojelun parissa. Teoria paketit vaikuttivat toimivan hyvin, mutta niitä piti vielä parannella.

Päätimme osallistua kaikki hfr kouluttajat organisaation ulkopuoliseen Avekki koulutukseen, joka on toinen samantyylinen kiinnipitokoulutus, joka suuntautuu enemmän pienten lasten kiinnipitoihin. Avekki ohjeistaa myös yksin kiinnipitoihin, joita ei hallitussa fyysisessä rajoittamisessa ole käytössä lainkaan. Tarkoituksemme oli saada uusia näkökulmia sekä ajatuksia omaan kehittämistyöhön ja vaikka emme tietenkään voineet ottaa suoraan Avekkista mitään, saimme paljon uusia ajatuksia omaan kehittämistyöhön.

Pidimme myös syksyn 2022 mittaan muutamia palavereja kehittämistyön kulusta ja suunnasta. Palaverien pohjalta lisäsin vielä paljon enemmän ennakoitua ja havainnointia teoriapaketteihin ja painotin niiden tärkeyttä teoriassa.

Teoria alkoi olla hyvä ja valmis ja viimeisimmässä koulutuksessa keväällä 2023 teoria vaikutti erittäin hyvältä. Kehitettävää on aina lisää, mutta näillä resursseilla ja tällaisella koulutusohjelmalla teoria paketti on nyt valmis. Syksyn 2022 ja kevään 2023 aikana kehitimme myös koulutettavia liikkeitä fyysisissä harjoitteissa.

5.1 Tutkimusmenetelmä

5.1.1 Toiminnallinen kehittäminen

Toiminnallinen kehittäminen on Salosen (2013, s. 11–14) mukaan työtä, jota nimetyt työntekijät tekevät organisaatiossa, joka antaa määräajan sekä tavoitteet ja aikataulun työlle. Eroavaisuus tutkimukselliseen kehittämistyöhön on se, että toiminnallisessa kehittämistyössä ei käytetä lähteisiin perustuvaa tietopohjaa. Kehittäminen on prosessinomaista ja etenee toistuvan kaavan mukaan suunnittelu, toiminta, havainnointi, reflektointi/arviointi ja taas suunnittelu, toiminta ja niin edelleen.

Salonen (2013, s. 17) kertoo kehittämistyön vaiheista, joita on 7. Ensimmäinen vaihe on kehittämistyön aloitusvaihe, joka tuottaa kehittämistarpeen, kehittämistehtävän, toimintaympäristön sekä tekijät kehittämistyölle. Sitä seuraa suunnitteluvaihe esimerkiksi opinnäytetyösuunnitelma, jossa tehdään kirjallinen suunnitelma kehittämistyöstä. Suunnitelmasta tulee näkyä tavoitteet, vaiheet, toimijat, materiaalit ja aineistot. Tämän jälkeen on esivaihe, jossa tekijät siirtyvät ympäristöön, missä kehittäminen tapahtuu. Esivaihe voi olla lyhyt niin sanottu läpikulku, jossa tutustutaan ympäristöön ja työskentelytapaan.

Salosen (2013, s. 18–19) seuraava vaihe on työstövaihe eli käytännön toteutus. Hänen mukaansa työstövaihe on kehittämistyön toiseksi tärkein vaihe heti suunnitteluvaiheen jälkeen. Vaihe on selkeästi kaikkein pisin ja haastavin ja siinä päätetään käytettävät menetelmät ja aineistot sekä dokumentointitapa. Viides vaihe on nimeltään tarkistusvaihe, jossa arvioidaan tuotosta ja palauttavat sen tarpeen vaatiessa takaisin työstövaiheeseen. Tämän jälkeen on viimeistelyvaihe, jossa viimeistellään sekä tuotos että kehittämistyöraportti. Näistä syntyy

toiminnallinen opinnäytetyö. Viimeinen vaihe on valmis tuotos, joka yleensä on jotain konkreettista, kuten minun kehittämistyössäni uusi materiaali kouluttaja koulutukseen sekä uudet teoriapaketit eri alojen eri mittaisiin hfr koulutuksiin.

Toikko & Rantanen (2009, s. 14) ajattelevat kehittämisen näkyvän konkreettisena toimintana, jolla pyritään johonkin selvään tavoitteeseen. Esimerkiksi projektitoimintana se etenee järjestelmällisesti ja sitä voidaan arvioida suoraan siten, kuinka hyvin alussa määritellyt tavoitteet toteutuvat. Kehittämistoiminta tähtää aina muutokseen, jolla tavoitellaan parempaa tai tehokkaampaa toimintaa tai rakennetta. Tavoitteellisuus on keskeinen asia kehittämistyössä.

5.1.2 Aineiston analyysi

Günther ym. (i.a.) kertoo laadullisen analyysin olevan aineiston tiivistämistä ja muokkaamista teoreettiseen tai käsitteelliseen muotoon. Analyysissä tarkoituksena on saada aikaan jotain suurempaa ja aineiston pinnasta päästä syvemmälle. Aineistoa tulee tulkita niin, että selviää mitä aineisto sisältää ja mistä kertoo. Tulkintaa tulisi tehdä oman ajattelun ja teorian avulla.

Hän jatkaa että, aineistoa voidaan analysoida eri välineillä, kuten koodaaminen, teemoittelu tai tyypittely. Usein tutkija aloittaa tutustumalla aineistoonsa ja pyrkii tekemään siitä jonkinlaisen kokonaiskuvan. Puhemuotoista tai kirjoitettua tarinaa voidaan litteroida, joka tarkoittaa aineiston puhtaaksi kirjoittamista.

Günther ym. (i.a.) kertoo aineiston muuntamisen jälkeen tutkija analysoi valitsemansa menetelmän avulla aineistoa. Analyysi ei näin ole ainoastaan aineiston teknistä järjestelemistä vaan uteliasta ja kokeilevaa tulkintaa alkuperäisestä aineistosta. Aineisto ei nosta itse mitään asioita esiin, vaan tutkijan pitää löytää ja jäsentää tutkittavan asian kannalta tärkeät aiheet.

Günther ym. (i.a.) painottavat että, olennaista analyysissä on että, työskentelevä kuvaa miten hän on analyysiaan tehnyt, perustelee valinnat ja selittää miksi on tehnyt mitäkin. Näin analyysi pysyy perusteltuna ja uskottavana.

Analysoin omassa opinnäytetyössäni kyselyn tuloksia määrällisesti eli kvantitatiivisesti ja avoimia kysymyksiä laadullisesti eli kvalitatiivisesti. Kuvaan määrällisen aineiston analyysiä lukuina ja prosentteina ja laadullisen analyysin tapahtuu suurpiirteisellä teemoittelulla.

Määrällisellä analyysillä Koppan (i.a. -a ja -b) mukaan halutaan selvittää erilaisia ilmiöiden syy-seuraussuhteita, ilmiöiden välisiä yhteyksiä tai ilmiöiden yleisyyttä numeroiden ja tilastojen avulla. Määrällisessä analyysissä voi käyttää useita erilaisia menetelmiä. Määrällisen analyysin parina pidetään laadullista tutkimusta. Laadullisen ja määrällisen analyysin eroa korostetaan, vaikka molempia analyyseja voidaan käyttää samassa tutkimuksessa. Myös laadullista analyysia voidaan toteuttaa usealla eri menetelmällä. Laadullisissa analyyseissa yleisenä piirteenä korostuu näkökulmat liittyen kohteen tarkoitukseen ja merkitykseen, ilmaisuun ja kieleen sekä esiintymisympäristöön ja taustaan.

5.2 Alkukartoitus

Alkukartoituksena käytin aikaisempia vastauksia palautelomakkeista sekä keskustelujen kautta tullutta tietoa koulutuksesta. Alkukartoituksen tarkoituksena oli selvittää, miten hallitun fyysisen rajoittamisen koulutusta voisi kehittää jo toimivasta koulutuksesta eteenpäin. Ensimmäisessä palautelomakkeessa, jota käytettiin useita vuosia, oli viisi numeraalista kysymystä sekä avoin kysymys mielipiteestä koulutuksesta. Näihin kyselyihin on vastannut 71 kurssin käynyttä henkilöä. Kysymykset palautelomakkeessa olivat seuraavat, hallittu fyysinen rajoittaminen koulutus on tarpeellinen työssäni? Koulutus vastasi odotuksiani? Koulutuksessa läpikäytyt otteet ovat käyttökelpoisia? Olen käyttänyt koulutuksessa saamia oppeja työssäni? Koulutus vahvistaa työryhmää ja työryhmän luottamusta omaan toimintaansa?

Uudempi kehitetty palautelomake, johon ehti vastata 7 kurssin käynyttä henkilöä, sisälsi kahdeksan numeraalista kysymystä ja kaksi avointa kysymystä. Avoimet kysymykset olivat, mitä haluaisit, että kurssissa olisi enemmän tai vähemmän sekä vapaasana kaikesta kurssiin liittyvästä (mikä oli hyvää tai huonoa).

Keskusteluja olen käynyt työssäni jatkuvasti eri ohjaajien kanssa liittyen hfr-menetelmään. Rajoitustilanteita tulee jatkuvasti ja käymme aina pienen keskustelun kiinnipidon jälkeen niiden henkilöiden kanssa, jotka ovat osallistuneet kiinnipitoon. Keskusteluista on tullut ilmi, että hfr on ehdottoman tarpeellinen työssämme ja helpottaa huomattavasti kaikkia osapuolia, kun kaikilla on sama koulutus pohjalla. Keskusteluissa on noussut esiin muutamia kehittämiskohteita, kuten pienten lasten kiinnipito, koska yhdellä osastolla on pieniä lapsia, jotka oireilevat ja heitä pitää rajata fyysisesti toisinaan.

Kurssin palautelomakkeet lähetettiin koulutuksen jälkeen osallistuneille työsähköpostilla, jota jokainen käyttää paljon työpäivien aikana. Näin varmistuimme, että jokainen osallistuja saa palautelomakkeen itselleen. Kerroimme kurssin jälkeen osallistujille, että lähetämme sähköisesti palautelomakkeen jokaiselle ja toivoisimme jokaisen vastausta. Kerroimme, että vastaaminen ei vie kauaa ja palaute on tärkeää meidän ja kurssin kehittämisen kannalta.

Tässä taulukko ensimmäisen palautelomakkeen vastauksista, jossa oli asteikko 1–10 ja kymmenen tarkoitti parasta mahdollista. Palautelomakkeen vastauksista ei noussut suurempia kehittämisaiheita koulutukselle.

Taulukko 3. Ensimmäisen palautelomakkeen vastaukset ja keskiarvot

Kysymys	Vastaajien määrä	Vastauksen keskiarvo 1–10
Hallittu fyysinen rajoittaminen koulutus on tarpeellinen työssäni?	69	8,7
Koulutus vastasi odotuksiani?	71	8,5
Koulutuksessa läpikäytyt otteet ovat käyttökelpoisia?	71	8,8
Olen käyttänyt koulutuksessa saamia oppeja työssäni?	68	7,6
Koulutus vahvistaa työryhmää ja työryhmän luottamusta omaan toimintaansa?	71	8,5

Avoimissa kysymyksissä lähinnä kehuttiin kouluttajia, miten koulutusta vedettiin ja ilmapiiriä sekä koulutuksen tärkeyttä. Näin ollen teemoiksi nousivat positiivinen palaute kouluttajille ja ilmapiiri.

Hyvä koulutus. Se antaa yllättäviin ja vaikeisiin tilanteisiin yhteisöllisen toimintamallin, jolla vältetään ylilyöntejä, loukkaantumisia ja vääriä tekniikoita. Koulutus auttaa ennakoimaan ja ennalta ehkäisemään kiinnipito tilanteeseen ajautumista.

Koulutus on antanut itseluottamusta toimiessa fyysistä rajoittamista vaativissa tilanteissa. Harjoittelu oli intensiivistä ja opettavaa. On hienoa, että kertauksia järjestetään, mutta niihin pääseminen tulisi huomioida työvuorosunnittelussa. Koen ensisijaisesti tärkeänä käyttää keskustelua ja toiminnallisia keinoja nuoren rauhoittamisessa. Mielestäni fyysinen rajoittaminen on viimeinen tapa pysäyttää nuoren negatiivinen käyttäytyminen. Oikeaoppisten taitojen osaaminen on kuitenkin tärkeää ja välttämätöntä mielestäni.

Uudemmassa palautelomakkeessa oli 7 vastaajaa ja vastausprosentti oli 100 %. Palautelomakkeessa oli 8 numeraalista kysymystä, joiden kaikkien vastausten keskiarvot olivat 4–4,6 ja kaksi avointa kysymystä. Vastaukset olivat positiivisia ja suurempia kehittämisideoita ei noussut. Teemoitteluna säilyi sama positiivinen palaute ja ilmapiiri.

Hauska ilmapiiri, asiallinen sekä asiantunteva meno ja hyvä kokonaisuus! Kouluttajissa oli priimaa kaikki. Pienten lasten kiinnipidon poisjääminen oli miinus, mutta aikataulut on mitä on, no hard feelings :)

5.3 Kehittämistarve

Palautelomakkeissa oli suurimmaksi osaksi vain positiivisia vastauksia ja suurempia kehittämisideoita ei syntynyt. Palautelomakkeiden avoimista kysymyksistä ei myöskään noussut varsinaisia kehittämiskohteita. Kehittämistarve nousi pitkälti organisaation ja kouluttajien suunnalta sekä organisaation asiakaskunnan muutoksesta. Organisaatiomme yksi osasto muuttui täysin ja sinne sijoitettiin erään ulkomaalaistaustaisen perheen kaikki kuusi lasta. Lapset ovat iältään 6–17-vuotiaita ja he tulevat hyvin karuista olosuhteista. Isä on kuollut lasten nähden ja äiti on joutunut vankilaan. Perheen pienimmät lapset oireilevat ja vaativat rajuamista. Joskus tilanteet ajautuvat kiinnipitoon asti ja tästä on noussut tarve pienten lasten kiinnipitoon.

Tarve kehittää koko koulutusta on myös ollut pitkään ajatuksen tasolla kouluttajien parissa ja lastensuojelulaki sekä sen tulkinta ovat muuttuneet paljon vuosien saatossa. Nuoret ovat tulleet tietoisemmiksi omista oikeuksistaan ja joskus pyrkivät käyttämään oikeuksiaan hyväkseen väärin tarkoituksiin. Joskus nuoret nostavat oikeusjuttuja rajoitustilanteista tai ohjaajia vastaan heidän toimintatavoistaan. Myös julkisuudessa on ollut parrasvaloissa joitain tarinoita, miten ohjaajat ovat kohdelleet nuoria väärin esimerkiksi Erikasta kertova kirja, joka sai suuren suosion ihmisten joukossa. Toisinaan myös väkivaltatilanteita on nostettu julkisuuteen, esimerkiksi Muhoksen perhekotiturma.

Päihteet ovat aina olleet osa huonovointisten nuorten elämää, mutta nykypäivänä päihteiden saanti on helpottunut kännyköiden ja erinäisten sovellusten avulla. Päihteitä pystyy tilaamaan anonyymisti sovelluksen kautta, vaikka omalle kotipihalle tai lähikaupan eteen jopa muutama tunnin varoitusajalla. Nuoret ovat huomattavasti väkivaltaisempia ja aggressiivisempia päihtyneinä, kuin normaalitilassa.

Jopa itsetuhoisuudesta on tullut jonkin asteinen trendi nuorten keskuudessa ja omia viiltelykuvia saatetaan jakaa internettiin muiden samantyylisten nuorten kanssa. Muut nuoret voivat ihastella tai jopa haukkua toisen haavoja, etteivät ole tarpeeksi syviä. Myös pään haavat ja ruhjeet ovat yleisiä itsetuhoisille nuorille. Joskus itsetuhoiset nuoret saattavat syödä ihmiselle sopimattomia aineita tai esineitä esimerkiksi pesuaineita, partateriä tai pattereita.

Usein kiinnipito mielletään aggressiivisen henkilön kohtaamiseen, mutta kiinnipitoon saatetaan joutua myös, kun turvataan lasta omalta käyttäytymiseltään. Näissäkin tapauksissa on tarpeellista olla yhteinen koulutus, jotta tiedetään miten tilanteessa pitää toimia turvatakseen kaikki osapuolet sekä fyysisiltä vammoilta, kuin psyykkisiltä oireilta.

Kehittämistarve koulutukseen on noussut muuttuneen maailmankuvan myötä enemmän havainnoinnin ja ennakkoinnin suuntaan ja tätä on alettu painottamaan enemmän koulutuksessa. Lisäksi koulutukseen on lisätty nuorten somekäyttäytymistä, sen vaaroja ja petollisuutta. Koulutuksen teoria oli aiemmin hieman sekavaa ja epäloogista järjestykseltään ja tämä vaati kehittämistä loogisempaan suuntaan.

Kehittämistarve markkinoinnin puolesta nousi myös organisaation tarpeista. Ajatukset olivat nimetä koulutus kokonaan uusiksi ja alkaa markkinoimaan koulutusta organisaation ulkopuolelle. Organisaationi on jo kouluttanut ulkopuolisia toimijoita, mutta varsinaista markkinointia ei ole koskaan ollut, vaan markkinointi on tapahtunut niin sanotun puskaradion kautta. Markkinointiin liittyen olisi pitänyt kehittää hinnastoa eri pituisille koulutuksille, koska aiemmat hinnat koulutuksille oli suunnitellut taloustoimiston rahastovastaava. Organisaationi on ulkoistanut rahastoasiat, joten koulutuksen markkinointi on siirtynyt eri henkilölle organisaation sisällä.

5.4 Uusi parempi koulutuspaketti

Kehittämistyössä onnistuin nopealla aikataululla muokata lastensuojelussa käytettävän hfr materiaalin sekä kolmenpäivän, että lyhyen 6 tunnin teoriapaketin. Jouduin hajottamaan vanhan materiaalin osiin ja kokoamaan täysin uuden teoriapaketin kaikesta käytetystä materiaalista ja lisäämään jonkun verran uutta materiaalia muun muassa havainnoinnista ja ennakkoinnista sekä sosiaalisesta mediasta. Uudesta materiaalista tuli selkeämpi, loogisempi ja se painottui enemmän havainnointiin ja ennakkointiin. Näin pyritään välttämään mahdolliset

kiinnipidot jo etukäteen ja tilanteeseen pystytään vaikuttamaan heti, kun havaitaan nuorella toimintaa, joka saattaa johtaa rajoittamiseen.

Tein myös kouluttaja koulutusmateriaalin nopealla aikataululla, koska tarkoituksemme oli väreitä uusia kouluttajia organisaatiomme sisältä. Kouluttajan koulutusmateriaalia tiivistin, tein loogisemmaksi ja lisäsin kuvia selkeyttämään asioita. Lisäksi hain uutta tietoa materiaaliin muun muassa hyvä kouluttaja, erilaiset oppijat sekä tein osallistavia harjoitteita/tehtäviä koulutettaville. Uusi kouluttajamateriaali painottuu kouluttajana olemiseen, ympäristön huomioimiseen, osallistujien huomioimiseen sekä luennointiin.

Seuraavaksi minun piti kehittää sekä koulumaailmaan sopivat 6 tunnin ja 3 päivän koulutukset sekä varhaiskasvatukseen sopivat 6 tunnin sekä 3 päivän koulutukset. Teoria on pitkälti sama kuin lastensuojelussa, mutta lakiin liittyvät asiat, sekä hieman vanhempiin nuoriin soveltuvat asiat teoriasta piti muuttaa tai poistaa. Näihin piti soveltaa varhaiskasvatustilaa sekä perusopetuslakia. Koulumaailmaan sopivat teoria paketit olivat helppo tehdä ja laista löytyi hyviä kohtia teoriaan. Varhaiskasvatukseen liittyvä lainsäädäntö ei suoranaisesti puhu kiinnipidosta, mutta siihen pystyy soveltamaan perusopetuslakia (perusopetuslaki, 628/1998, 1 luku 1 §), joka sanoo lain koskevan myös esiopetusta sekä aamu- ja iltapäivätoimintaa. Näin sain tehtyä myös varhaiskasvatukseen suuntautuvan koulutuksen teoriapaketit.

Tavoitteenani oli kuvata uudet valokuvat teoriapaketteihin ja ohjaajan muistilappuun, mutta näitä emme saaneet toteutettua vielä. Organisaatiossani järjestetään kaksi kertaa vuodessa kolmen päivän hfr koulutus ja kerran kahden päivän koulutus kesätyöntekijöille. Itse en päässyt osallistumaan syksyllä järjestettyyn koulutukseen, koska resurssitilanne osastollani oli niin huono. Minun oli tarkoitus silloin toteuttaa valokuvaus, mutta se jäi toteuttamatta. Keväällä 2023 yritimme saada valokuvauksen järjestettyä, mutta emme saaneet valokuvaajaa paikalle koulutusajankohtana.

Markkinointiin en ehtinyt panostaa lainkaan ja koulutuksen nimen muuttaminen omaksi uudeksi koulutukseksi jäi ainakin toistaiseksi tulevaisuuteen ja jatko kehitykseen. Markkinoinnin kannalta asiat jäivät ylempien johtohenkilöiden tehtäväksi lopulta. Markkinointia ei myöskään haluttu aloittaa vielä organisaation ulkopuolelle.

Opinnäytetyöni aikana pyrimme saamaan uusia kouluttajia kouluttamaan hfr, jotta pystyisimme paremmin resurssein varusteltuna vastaamaan kysyntään, kun markkinointia aletaan

järjestämään. Teimme organisaation sisäiseen intrasivustolle kyselyä, jos joku olisi halukas kouluttajaksi. Tällä keinolla emme kuitenkaan tavoittaneet ainuttakaan halukasta henkilöä, joten päätimme kokeilla lähettää sähköpostia organisaation työsähköpostien kautta kaikille työntekijöille. Kahdeksan työntekijää vastasi myöntävästi kyselyyn. Näistä kahdeksasta kuitenkin vain muutamat olivat päteviä ja tehtävään sopivia henkilöitä. Päätimme lähettää vielä motivaatiokyselyn halukkaille ja pyysimme keskustelemaan oman lähijohtajan kanssa mahdollisuudesta osallistua kouluttajaksi. Tämä karsi halukkaiden määrää kolmeen. Nämä kolme henkilöä otamme kandidaateiksi kouluttajan koulutukseen. He pääsevät testaamaan uutta kouluttajan koulutusmateriaalia, josta voin kerätä palautteen, kun he valmistuvat.

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni tarkoitus oli kehittää jo käytössä ollutta hfr koulutusta sellaiseksi, että se vastaa nykypäivän tarkoitusperiä, lakia sekä tarpeita lastensuojelussa. Tarkoitus oli lisätä työntekijöiden tietoisuutta ja osaamista rajoitustilanteissa toimimiseen ja mahdollisesti välttää kiinnipitoon joutuminen ylipäätään. Sain tavoitteeni toteutettua melko hyvin ja vain muutama ensimmäisen palaverin tavoitteista jäi toteutumatta. Olen kuitenkin tyytyväinen tehtyyn työhön ja valmistuneisiin konkreettisiin tuotoksiin.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksistä tärkein oli, millainen koulutusmateriaali palvelee parhaiten nykytilanteessa koulutettavia? Lastensuojelun avohuollon asiakkaina vuonna 2021 oli Terveiden ja hyvinvointilaitoksen mukaan (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 6.6.2022.) reilu 38 000 lasta ja kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli vajaa 18 000, joista huostaanotettuja oli noin 11 000. Heino ym. (2016, s. 72) kertoo tutkimuksessaan lapsen ongelmallisesta käyttäytymisestä. Jopa kahdella kolmesta kodin ulkopuolelle sijoitetusta nuoresta ilmeni psyykkistä oireilua ja mielenterveysongelmia. Väkivaltaista käyttäytymistä ilmeni yli 40 % lapsista. Lastensuojelussa on suuri määrä lapsia ja heistä usealla on väkivaltaista käyttäytymistä lastensuojelussa. Tutkimuskysymykseeni saamani vastausta voisi käyttää laajalti ympäri Suomea erinäisissä lastensuojelulaitoksissa. Koulutuksen tulee olla selkeää, painottua havainnointiin ja ennakointiin, sekä olla riittävän perusteellinen tekniikoita harjoiteltaessa, jotta tekniikat jäävät osallistujien mieleen.

Omaan aikataulutukseen en ole tyytyväinen ja minun olisi pitänyt käyttää enemmän aikaa opinnäytetyön raportoimiseen. Aloittaessani liian myöhään, en saanut haluamiani aineistoja ja materiaaleja kirjastoista käyttöni. Oma elämäntilanteeni kuitenkin vaikutti suuresti tekemiseeni ja tiedostan kohdat, jotka vaikuttivat eniten opinnäytetyöni tekemiseen.

Kehittämisprosessi oli hidasta ja olisin halunnut tehdä useammin kehittämistyötä käytännössä. Valitettavasti koulutuksia järjestetään vain kaksi kertaa vuodessa organisaatiossani ja syksyn koulutukseen en päässyt mukaan oman osaston resurssien takia. Näin ollen pääsin vain harvoin itse näkemään muokatun teoriapaketin toimivuutta käytännössä ja sain vain kuulla sen toimivuudesta toisilta kouluttajilta. Uusi koulutusmateriaali on nyt selkeämpi, loogisempi ja siihen on lisätty uutta teoriaa aiheista, joita prosessin alussa koettiin tärkeäksi teoriaan kuuluvana osana.

Sain kuitenkin aikaseksi kuusi toimivaa teoriapakettia, kouluttaja koulutusmateriaalin, uuden palautelomakkeen sekä saimme värvättyä uusia kouluttaja ehdokkaita ja sain mahdollisuuden jatkokehittää aloittamaani työtä.

Olen myös jo suunnitellut jatkokehittämistä opinnäytetyöni jälkeen saman aiheen parissa ja osiot, joita en saanut tähän opinnäytetyöhön tehtyä, teen tulevaisuudessa yhteistyössä organisaationi kanssa. Hfr koulutuksen markkinointia talon ulkopuolelle, johon sisältyy niin nettimarkkinointi, verkkosivujen tekemistä, hinnoittelua, koulutuksen nimeäminen uudestaan ja imagon luominen koulutukselle. Pyrkimykseni on myös laajentaa koulutuksen markkinointia mahdollisimman moneen lastensuojelulaitokseen lähialueilla.

Näkemykseni on, että lastensuojelun saralla tapahtuu paljon ylilyöntejä kiinnipidoissa, mutta toisaalta siihen sisältyy myös paljon ennakkoluuloja sekä pelkoja. Alalla on paljon työntekijöitä, jotka eivät uskalla mennä kiinnipitotilanteisiin lainkaan, tai henkilöitä, jotka saattavat käyttää aikaisempaa koulutusta kuten vartijan tai järjestyksenvalvojan voimankäyttökoulutusta. Haluaisin tulevaisuudessa vaikuttaa siihen, että kaikilla Suomessa lastensuojelualalla työskentelevillä olisi koulutus kiinnipitoon, ennakointiin ja havainnointiin.

Olen tyytyväinen, että valitsin toiminnallisen kehittämistyön, koska on ollut ilo tehdä projektiluonteista työtä, jossa on itse päässyt näkemään työnsä tarpeellisuutta, työn laadun seurantaan, analysoimaan suoralta käsin mikä toimii ja mikä vaatii vielä työstämistä. Organisaationi on ollut tyytyväinen opinnäytetyöni teokseen ja valmiit paketit ovat olleet jo kehittämisen jälkeen käytössä koko ajan. Olen itse löytänyt ja saanut inspiraatiota ja motivaatiota tehdä enemmän projektiluonteisia kehittämistöitä esimerkiksi organisaationi sisällä.

Opinnäytetyössä on eettisyyden ja luotettavuuden kannalta tärkeä huomioida henkilötietojen käsittely, tietosuojat, vaadittavat sopimukset, tutkimusluvan tarve, tekijänoikeusasiat, opinnäytetyön julkisuus ja lähteiden käyttö. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023) mukaan ennen opinnäytetyön aloittamista on eettisesti oikein huolehtia suostumuksista ja aineistoista. Varmistetaan anonymiteetti läpi opinnäytetyön tutkittaviin henkilöihin, kohteisiin, yhteiskuntaan, ympäristöön sekä kulttuuriperintöä kohtaan.

Työn luotettavuutta miettiessä, vaikka aineisto oli laajaa, niin kysymysten asettelu olisi voinut olla parempi jo varhaisemmissakin palautelomakkeissa. Näihin en kuitenkaan ollut itse mahdollisena vaikuttajana, vaan ne olivat suunniteltu ja käytetty ennen kuin aloitin itse

kouluttajana organisaatiossani. Sain muokattua uuden palautelomakkeen opinnäytetyöni aikana ja se on huomattavasti parempi ja kysymysten asettelu auttaa paremmin selvittämään mahdolliset kehittämistarpeet. Aion vielä jatkaa palautelomakkeen kehittämistä, mutta se jää tulevaisuuteen.

Opinnäytetyö prosessiini kuului suunnitelman tekeminen ja sen hyväksyminen oppilaitoksesani. Teimme suullisen sopimuksen organisaationi kanssa helmikuussa 2022 ja kirjoitimme kirjallisen sopimuksen keväällä 2023. Kirjallinen sopimus jäi kirjoittamatta kiireiden ja sen jälkeen unohdusten takia aikaisemmin.

Opinnäytetyössäni on käytetty organisaation arkaluonteista materiaalia, ja sitä ei pystynyt tekemään nimettömästi. Liitteinä on salassa pidettäviä koulutusmateriaaleja, joita edes koulutuksen käyneet eivät saa haltuunsa. Opinnäytetyössä on myös käytetty organisaatiossani tapahtuneita tilastoja, joita voisi pitää liikesalaisuutena ja joita ei voi julkaista muiden käyttöön.

Olemme saaneet palautetta hfr koulutuksista jatkuvasti, mutta viimeisimmästä saimme palautteen minun tekemilleni teoriapaketeille. Vaikka palautelomakkeissa kysytään koko kurssin asioista, niin palaute oli vain positiivista ja hyvää.

LÄHTEET

- Araneva, M. (2018). *Lastensuojelun perhehoito*. Alma Talent.
- Eronen, T. (2013). *Viisi vuotta huostaanotosta. Seurantatutkimus huostaanotettujen lasten institutionaalisista poluista*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Günther, K., Hasanen, K. & Juhila, K. (i.a.). Johdanto: Analyysi ja tulkinta. Teoksessa J. Vuori, *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Haettu 13.4.2023, <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/analyysi-ja-tulkinta/>
- Heino, T., Hyry, S., Ikäheimo, S., Kuronen, M. & Rajala, R. (2016). *Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset. Huosta-hankkeen (2014–2015) päätulokset*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
- Ikonen, L. (2013). Salassa pidettävä. Suojeleeko laki lasta vai lastensuojelijaa? Radium-kirjat
- Kaila, T. (2019). *Suunnitelma lastenkodin ohjaajan käsikirjasta*. Turun Ammattikorkeakoulu.
- Kananoja, A., Lavikainen, M. & Oranen, M. (2013). *Toimiva lastensuojelu*. Selvitysryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriö
- Keski-Petäjä, M & Pietiläinen, M. (16.11.2020). Miltä lasten Suomi näyttää tilastoissa? – Lasten määrä ja osuus väestössä historiallisen pieni. *Tieto ja trendi*. <https://www.stat.fi/tie-totrendit/artikkelit/2020/milta-lasten-suomi-nayttaa-tilastoissa-lasten-maara-ja-osuus-vaestossa-historiallisen-pieni/>
- Koppa (i.a. -a). Laadullinen analyysi. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/laadullinen-analyysi>
- Koppa (i.a. -b). Määrällinen analyysi. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/maarallinen-analyysi>
- Lastensuojelulaki 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Minilex. (i.a.) *Lakia helpommin. Nimetön lastensuojeluilmoitus*. Haettu 28.3.2023, <https://www.minilex.fi/a/nimet%C3%B6n-lastensuojeluilmoitus>
- Niemi, M. (2014). Traumoista ja niiden psykodynaamisesta hoitamisesta. Teoksessa M. Häkkinen (toim.), *Sanojen tuolla puolen – trauman, häpeän ja väkivallan psykodynamiikasta*. (s. 9–41). Nuorisopsykoterapia-säätiö
- Niemi, T. (2014). Eräitä näkökohtia traumasta. Teoksessa M. Häkkinen (toim.), *Sanojen tuolla puolen – trauman, häpeän ja väkivallan psykodynamiikasta*. (s. 42–63). Nuorisopsykoterapia-säätiö

- Parsons, M. (2014). Väkivallan juuret – Teoriaa ja teknisiä johtopäätöksiä työskenneltäessä lasten ja nuorten kanssa. Teoksessa M. Häkkinen (toim.), *Sanojen tuolla puolen – trauman, häpeän ja väkivallan psykodynamiikasta*. (s. 108–131). Nuorisopsykoterapia-säätiö
- Perhekuntoutuskeskus Lauste. (i.a.). *Perhekuntoutuskeskus Lauste*. <https://lauste.fi/perhekuntoutuskeskus-lauste/>
- (Perhekuntoutuskeskus Lauste, i.a. -a). *Mäntylä*. <https://lauste.fi/mantyla/>
- Perusopetuslaki 628/1998. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Reese, C. (2021). *Trauma and Attachment: Over 150 Attachment-Based Interventions to Heal Trauma*. PESI.
- Salonen, K. (2013). *Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön: Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle*. Turun ammattikorkeakoulu.
- Soisalo, R. (2012.) *Särkyvä mieli – Lasten ja nuorten psyykinen oireilu*. Suomen Psykologinen Instituuttiyhdistys ry.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L4P36>
- Sudenlehti, J. (2018). Systeeminen ja moninäkökulmainen ymmärrys. Teoksessa J. Sudenlehti & I. Uusitalo, *Tulevaisuuden lastensuojelu*. (s. 17–34). Suomen Psykologinen Instituuttiyhdistys ry
- Suomen perustuslaki 731/1999. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023*. <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2.1.2023 -a). *Lastensuojelun käsikirja. Mitä on lastensuojelu?* <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2.1.2023 -b). *Lastensuojelun käsikirja. Lastensuojelun palvelujärjestelmä*. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-palvelujarjestelma>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2.1.2023 -c). *Lastensuojelun käsikirja. Jälkihuolto*. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (6.6.2022) *Tilastot ja data. Lastensuojelu 2021*. <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/lastensuojelu>

Tilastokeskus (i.a.) *Perheet perhetyypin mukaan*. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_perh/statfin_perh_pxt_12c2.px/table/tableViewLayout1/

Toikko, T. & Rantanen, T. (2009). *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon*. Tampere University Press.

Työterveyslaitos. (25.1.2023). *Kunta-alan työ ja työntekijöiden hyvinvointi*. Haettu 27.3.2023, <https://www.tyoelamatieto.fi/fi/dashboards/kunta10>

Unicef. (20.11.1989). *YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus*. Haettu 28.3.2023, <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/>

Valjakka, E. (2016). *Vain lakiko lasta suojelee*. Turun yliopisto.

Valvira. (27.9.2021). *Lastensuojelulaitoksissa laiminlyödään rajoitustoimenpiteitä koskevia päätöksiä ja kirjauksia*. <https://www.valvira.fi/-/lastensuojelulaitoksissa-laiminlyodaan-rajoitustoimenpiteita-koskevia-paatoksia-ja-kirjauksia>